

Luonnos Porvoon kaupungin uudeksi ilmasto- ja ympäristöohjelmaksi vuosille 2024–2027 / lausunto Porvoon kaupunginhallitukselle

Ympäristöterveysjaosto 24.08.2023 § 73
1871/11.05.00.00/2023

Valmistelu- ja lisätiedot

I kaupungineläinlääkäri-hygieenikko, ympäristöterveydenhuollon palvelujen päällikkö Tiina Tiainen p. 040 723 4141, etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Porvoon kaupungin yksi keskeisimmistä tavoitteista on olla ilmastotekojen kaupunki ja siten hiilineutraali kaupunki vuoteen 2030 mennessä, kannustaa yrityksiä ja asukkaita ilmastoviisaisiin ratkaisuihin sekä edistää kiertotaloutta. Näitä tavoitteita vastaamaan on laadittu ilmasto- ja ympäristöohjelma, joka samalla korvaa aiemman ilmasto-ohjelman, ympäristöohjelman ja kiertotalouden tiekartan. Luonnos ilmasto- ja ympäristöohjelmaksi on nähtävillä 6.6.-15.9.2023 kaupungin verkkosivuilla [Ilmasto-ohjelma ja kiertotalouden tiekartta - Porvoo](#).

Kaupunki haluaa kuulla sidosryhmiensä näkemyksiä ohjelmaluonnoksesta. Kommentit ohjelmaluonnoksesta voi toimittaa 15.9.2023 mennessä Porvoon kaupungin kirjaamoon sähköisesti osoitteella kirjaamo@porvoo.fi tai postitse osoitteella Porvoon kaupunki, PL 23, 06101 Porvoo. Viestikenttään tai kuoreen tulee kirjoittaa viite ”Porvoon kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelma”.

Laki ilmastolain muuttamisesta (108/2023) edellyttää jokaiselta Suomen kunnalta oman ilmastosuunnitelman laatimista ja päivittämistä kerran valtuustokaudessa. Luottamuselinten hyväksymien ohjelmien tarkoitus on ohjata kaupungin kehittämistä ja toimintaa kaupunkistrategian mukaisesti. Edellä mainittuja tavoitteita vastaamaan on laadittu nyt luonnos uudeksi ilmasto- ja ympäristöohjelmaksi, joka samalla korvaa aiemman ilmasto-ohjelman, ympäristöohjelman ja kiertotalouden tiekartan.

Ympäristöohjelman sisältö painottuu ilmastoteemaan, mutta huomiota kiinnitetään vahvasti myös luonnon monimuotoisuuteen, ympäristön laatuun ja kuormitukseen, yhdyskuntarakenteeseen ja elinympäristöön sekä ympäristötietoisuuteen ja -kasvatukseen. Ohjelmassa kuvataan ympäristön tila, päästöjen kehittyminen sekä arvioidaan ilmastomuutoksen aiheuttamat riskit. Porvoon kaupungin tavoite kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi on hiilineutraalius vuonna 2030. Tavoitteeseen ei päästä ilman lisäpanostuksia ilmasto- ja ympäristötyöhön. Ilmastomuutoksen pysäyttäminen edellyttää nopeita toimia kaikilta yhteiskunnan eri toimijoilta. Samaan aikaan pitää kuitenkin keskittyä myös jo nyt ilmastomuutokseen sopeutumiseen, sillä ilmastomuutosta ei pystytä kokonaan enää pysäyttämään. Ohjelman tavoitteissa otetaan huomioon hiilinielujen vahvistaminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja metsien suojeleminen.

Ympäristöterveydenhuollon päällikkö

Ympäristöterveysjaosto päättää antaa asiasta seuraavat kommentit:

Lämpörasitus ja helle -kappaleessa todetaan, että pitkittyvien helteiden myötä vesistöjen lämpötila nousee ja leväkukinnat yleistyvät. Lisäksi eräiden terveydelle haitallisten alkueläinten ja ympäristömikrobien kuten merivedessä esiintyvien vibrioiden määrä lisääntyy veden lämpötilan noustessa. Pitkien hellejaksojen aikana myös uimarantojen käyttöaste ja ihmisperäinen kuormitus kasvaa, mikä kasvattaa uimavesiepidemioiden riskiä entisestään. Ohjelman mukaisina sopeutumistoimenpiteinä ympäristönsuojeluvalvontaa kohdennetaan kiinteistökohtaisiin jätevesijärjestelmiin, mikä hillitsee osaltaan vesiepidemioiden riskiä sekä jätevesikuormituksen vähentyessä myös myrkyllisten leväkukintojen riskiä. Kaupungin tulisi kohdentaa suunnitelmallisia toimenpiteitä vesistöjen sisäisen ja ulkoisen ravinnekuormituksen vähentämiseksi ohjelmassa esitettyä laajemmin. Toimenpiteitä tulisi tehdä vähintään niissä vesistöissä, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja joissa on yleisiä uimarantoja tai joille on kaavoitettu / tullaan kaavoittamaan merkittävästi virkistystoimintaa. Uimarantojen päivittäisten käyttäjien maksimimäärän määrittäminen ja varustelun parantaminen – esimerkiksi käsienpesu- ja vauvojen pyllynpesupaikkojen rakentaminen - vähentäisivät myös epidemioiden riskiä.

Pitkittyneiden hellejaksojen myötä nousevat sisälämpötilat vaikuttavat erityisesti vanhusten, sydän- ja verisuonitauteja ja hengityselinsairauksia sairastavien sekä pienten lasten hyvinvointiin. Yli 70-vuotiaiden ylikuolleisuus lisääntyy selvästi jo, kun ulkolämpötilat nousevat 25 °C:een. Sisälämpötilojen toimenpiderajat ovat tällä hetkellä edellä mainittujen erityisryhmien terveydensuojelun kannalta liian korkeat. Sisälämpötilan nousua voidaan ehkäistä passiivisilla menetelmillä, esim. ikkunansuojakalvoilla, sälekaihtimilla, lämpösäteilyä takaisin heijastavilla verhoilla ja ikkunoiden ulkopuolelle asennettavilla markiiseilla. Hellejaksojen pidentyessä ja yleistyessä sisätilojen jäähtytys tulee entistä tärkeämmäksi. Kaupungin voi olla tarpeen osaltaan varautua myös kotona asuvien vanhusten ja sydänsairaiden evakuointiin erityisen pitkien ja vaikeiden hellejaksojen aikana.

Rakennusten ylälämpeneminen pitkittyneiden hellejaksojen aikana haastaa myös rakennusten vesilaitteistojen veden lämpötilan ylläpidon mikrobikasvua ehkäisevillä alueilla. Esimerkiksi legionella-bakteerin esiintymisriski vesilaitteistoissa kasvaa, jos veden lämpötila on 20–55 °C.

Voimakkaat tuulet -kappaleessa on niukasti arvioitu sähkökatkojen vaikutusta kriittisiin toimintoihin. Myöskään sopeutumistoimenpiteitä ei ole kuvattu. Tärkeää on, että ainakin talousveden tuotannossa ja jätevesien käsittelylaitoksissa sekä jätevesipumppaamoissa lisätään varavirtajärjestelmiä terveyshaittojen ennaltaehkäisyyn kannalta kriittimpiin kohtiin. Huomattava on, että sähkökatkojen riski lisääntyy myös rajuilmojen ja rankkasateiden aikana (vrt. kappale Rajuilmat ja rankkasateet).

Kappaleessa Rajuilmat ja rankkasateet todetaan, että jäteveden ylivuotojen ja niihin liittyvien terveyshaittojen ehkäisemiseksi sekä rakennusten tulvavaurioiden ehkäisemiseksi tarve veden imeyttämiseksi ja hallitulle viivyttämiseksi sekä hulevesien hyötykäytölle lisääntyy. Samoja riskejä ja hulevesitulvien ennaltaehkäisyn tarvetta käsitellään myös kappaleessa Kaupunki- ja jokitulvat. Hulevesien viivyttämiseen voi kuitenkin liittyä myös tartuntatautiriskin lisääntymistä silloin, kun vesi seisoo hulevesipainanteissa ja mahdollistaa hyttysten lisääntymisen tiheästi rakennetulla alueella ja edelleen hyttysten välittämien tautien tehokkaamman leviämisen. Ympäristöterveyden kannalta on tärkeää, että kartoitetaan meriviemäreiden mahdolliset ympäristöriskit ja pyritään minimoimaan niiden toteutuminen.

Ilmastonmuutoksen seurauksena esimerkiksi hyönteisten ja lintujen elinalueet siirtyvät pohjoisemmaksi, jolloin myös niiden levittämiä vakavia sairauksia alkaa todennäköisesti esiintyä pohjoisemmilla leveysasteilla (esim. West Nile Fever, Usutu). Ohjelmaan tulisikin kirjata tavoitteeksi hulevesijärjestelmien toteuttaminen tiheästi rakennetuille alueille sekä uusille kaava-alueille siten, että hyttysten lisääntymiselle otollisia seisovan veden painanteita ei synny.

Kappaleessa infektiovälitteiset taudit on keskitytty lähinnä koronankaltaisten infektio- ja tautien vaikutuksiin. Ilmastonmuutoksen edetessä on arvioitu kuitenkin erityisesti vektorivälitteisten infektio- ja tautien sekä talous- ja uimavesiin liittyvien infektio- ja tautien riskin kasvavan. Myös eräiden eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien esiintymisaluetta voivat siirtyä aikaisempaa pohjoisemmaksi. Kaupunkiympäristöä kehitettäessä sekä kiinteistöhuollossa on pidettävä huolta siitä, että vertaimevien hyönteisten lisääntymiselle ei järjestetä otollisia olosuhteita tiheästi rakennetuille alueille ja alueille, joilla merkittäviä määriä ihmisiä oleskelee. Yleisiin uimarantoihin liittyviä epidemiariskejä on myös tarpeen kartoittaa ja vähentää. Talousveden tuotannossa on veden saastumisriskiä pyrittävä ennaltaehkäisemään ja myös saastumisen mahdollisimman aikaiseen havaitsemiseen tulee panostaa. Lasten ja nuorten palveluissa tulee tunnistaa ympäristöön ja eläimiin liittyvät infektio- ja riskit sekä pyrkiä ennaltaehkäisemään infektioita omassa toiminnassa (retket, ulkoilu) sekä lapsia ja heidän vanhempiaan opastamalla. Lemmikkieläinten rokotusten ajantasaisuudella voidaan myös vähentää eräiden ihmisiin tarttuvien infektio- ja tautien riskiä ja esimerkiksi kunnallisen eläinlääkintähuollon jakama informaatio eläintautitilanteesta ja rokotussuosituksista on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Elintarviketuotannossa käytettävien eläinten infektio- ja tautien muutokset voivat vaikuttaa osaltaan myös elintarviketurvallisuuteen. Ympäristöterveydenhuollon eräänä tehtävänä on järjestää terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Luonnon monimuotoisuus ja vieraslajit -kappaleen aihealueeseen liittyvät myös maataloustuotantoon vaikuttavat ja ilmastonmuutoksen myötä todennäköisesti pohjoisillekin alueille siirtyvät rikkakasvi- ja tuhohyönteiset. Satotuhojen välttämiseksi joudutaan todennäköisesti käyttämään aikaisempaa enemmän torjunta-aineita,

jolloin torjunta-aineiden esiintymisen riski kasvaa talousveden lisäksi myös elintarvikkeissa.

Ympäristöterveyden kannalta on tärkeää, että kartoitetaan viemäreiden mahdolliset ympäristöriskit ja pyritään minimoimaan niiden toteutuminen.

Ympäristöterveysjaostolla ei ole asiaan muuta lisättävää.

Päätös:
Ehdotus hyväksyttiin.
